

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Ставши на шлях сталого економічного розвитку та здійснюючи кроки в напрямі інтеграції до Європейського Союзу, Україні слід застосовувати сучасні практики, які дозволять досягти ефективного результату взаємодії держави і бізнесу, а також бізнесу і суспільства, дотримання взаємної відповідальності всіх активних учасників суспільного життя, створення умов для майбутнього сталого розвитку суспільства.

Економічно розвинені країни світу реалізують ідею соціальної відповідальності бізнесу, суть якої розкриває свідоме відношення суб'єктів господарювання до вимог соціальної необхідності, соціальних завдань, морально-етичних норм та цінностей, розуміння наслідків своєї діяльності для суспільства, держави, споживачів, ділових партнерів та своїх працівників.

Соціальна відповідальність бізнесу є проявом добровільної ініціативи підприємств приватного і державного секторів, яка націлена на реалізацію високих стандартів господарської діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з працівниками, зменшення шкідливого впливу на природу з метою вирівнювання економічних і соціальних диспропорцій; створення партнерських взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращення ефективності ведення бізнесу в довгостроковому періоді.

В наш час соціальна відповідальність бізнесу є визнаною традицією, яку реалізує значна кількість великих, середніх і навіть малих підприємств. Звертаючи увагу на значну суспільну та економічну значимість, яку поєднує у собі соціально відповідальний бізнес, суть його розвитку відноситься до поля зору органів державної влади багатьох держав світу та провідних міжнародних організацій. Виявом такої уваги є процес розроблення стандартів соціальної відповідальності бізнесу і заходів, які стимулюють бізнес до такої відповідальності.

Значна кількість країн Європейського Союзу дотримуються спеціально розроблених проектів та державних програм, які стимулюють і підтримують соціальну відповідальність бізнесу, розширюють безпосереднє коло її учасників.

Відповідно до європейської практики соціальна відповідальність бізнесу поширюється на сім напрямків: дотримання прав людини; дотримання вимог законодавства; ділова та корпоративна етика; захист навколишнього природного середовища; співпраця із заінтересованими сторонами: співробітниками, споживачами, акціонерами, громадою, суб'єктами господарювання; дотримання міжнародних норм поведінки; прозорість та підзвітність [2].

Учасниками соціальної відповідальності бізнесу є такі міжнародні організації (Глобальний договір ООН, Рада Європи, Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Міжнародна організація праці, Міжнародна організація стандартизації, Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку, Європейська організація якості,) і уряди різних країн (Франція, Словаччина, Данія, Німеччина, Македонія, Норвегія, Великобританія).

Соціальну відповідальність бізнесу реалізують і країни Європи. В одних країнах вона інтегрована в державну політику (Фінляндія, Швеція, Данія, Франція), в інших – є виключно прерогативою компаній (Ірландія, Нідерланди, Греція, Словенія). В

Європейському Союзу основне значення соціальної відповідальності бізнесу полягає у підтримці сталого розвитку компаній, що стимулює покращення ситуації на ринку праці, а також якості продуктів і послуг.

В Бельгії «Закон про професійну пенсію» ставить вимоги до керівників пенсійних фондів відображати в щорічних звітах етичні сторони соціальних критеріїв і/або критерії охорони природи, які застосовують при оцінці інвестиційної привабливості проектів. У Франції «Закон про публічний пенсійний резервний фонд» націлює на оприлюднення соціальних і етичних аспектів інвестування коштів Фонду.

У Великобританії, Італії і Іспанії діють фіскальні та фінансові механізми, які стимулюють корпоративну добродійність. «Закон про фіскальне регулювання функціонування неприбуткових організацій» описує зв'язок податкових пільг і заохочень відповідальної діяльності неприбуткових організацій і приватного сектору. Уряд Німеччини здійснює фінансову підтримку малого і середнього бізнесу для здійснення політики охорони природи. Програма поширюється на підприємства і організації, які надають консультаційні послуги в таких напрямках, як вирішення питань збереження енергії, навчання, ознайомлення з системою управління природним середовищем та вкладають кошти в відновлювання енергії. Федеральний уряд щорічно реалізує більше 50 проектів у сфері екології і відповідальної торгівлі.

В Нідерландах, Франції і Німеччині працює чітка система оподаткування підприємств, які здійснюють шкідливий вплив на навколишнє середовище. При цьому витрати підприємств на очисні споруди можуть складати 50 % виробничих витрат. В Нідерландах учасники екологічного проекту «Зелене інвестування» мають доступ до пільгового фінансування.

Реалізація ідеї соціальної відповідальності бізнесу в Україні перебуває на етапі активного впровадження та становлення. Вона спрямована переважно на підтримання трудових відносин, захист здоров'я і безпеку споживачі. Значно меншим є вплив на захист природних ресурсів і діалог із громадськістю. Активними учасниками соціальної відповідальності бізнесу є іноземні суб'єкти господарювання, які поширюють власний досвід на українські компанії, також великі та середні вітчизняні підприємства, діяльність яких спрямована на дотримання вимог якості. Слід зазначити, що для ефективного розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні необхідне активне сприяння держави, яка повинна популяризувати та стимулювати реалізацію даної ідеї.

Основним інструментарієм соціальної відповідальності бізнесу в Україні є:

- залучення систем управління соціально відповідальною діяльністю і соціальної звітності та верифікації;
- організація співпраці з групами впливу, яка дає дозвіл підприємствам приєднатися до вирішення складних соціальних та екологічних проблем, об'єднуючи фінансові, людські та адміністративні зусилля на прозорих та конкретних умовах;
- впровадження інноваційних товарів та послуг, які можуть подолати конкретні соціальні проблеми;
- пристосування міжнародних проектів та стратегій до особливостей українського ринку.

Проте, впровадження практики соціальної відповідальності бізнесу в Україні обмежено внаслідок відсутності інформації. Кожне п'яте підприємство не інформовано про її переваги. До найменш поінформованих належать підприємства транспорту – 52,9 % загальної кількості підприємств. При цьому соціальна відповідальність бізнесу більш за все пов'язується з впровадженням соціальних програм поліпшення умов праці (65,5 %), навчанням персоналу (63,2%), благодійною допомогою (56%), застосуванням в діяльності принципів етичного та відповідального ставлення до споживачів (49,5%). Ще одною перешкодою на шляху впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні є

недостатнє усвідомлення підприємствами своєї ролі у рішенні соціальних та екологічних проблем суспільства. Низький рівень виконання державними установами соціальних функцій, недовіра до них призвели до того, що тільки 11,8 % підприємств абсолютно переконані у необхідності кооперації бізнесу та держави при вирішенні соціальних проблем. Особливістю впровадження соціально відповідального бізнесу в Україні є те, що майже 25 % підприємств здійснює соціально відповідальні заходи, не усвідомлюючи цього. За відсутності концепції заходи, все ж таки, реалізуються (31,3 % підприємств реалізують їх кожний місяць або постійно, 22,2 % кілька разів на півроку, 10 % – раз на рік) [1, с. 413].

Основним напрямом реалізації соціальної політики та соціальної відповідальності бізнесу в Україні повинно бути не тільки розширення заходів соціальної допомоги та підтримки населення, а й розвиток людського потенціалу, підвищення якості людського капіталу як основи економічного зростання. Потрібно зрозуміти, що рівень розвитку соціально відповідального бізнесу є одним з головних факторів добробуту та якості життя суспільства.

Для ефективної реалізації соціальної відповідальності бізнесу в Україні необхідно насамперед вирішити проблему із відсутністю законодавчої бази в контексті її регулювання, а саме її розроблення та затвердження, яка зацікавить компанії щодо її застосування; підтримувати і стимулювати підприємства на шляху реалізації цієї концепції; удосконалювати співпрацю у форматі соціального діалогу; поширювати міжнародні стандарти та системи управління соціальною відповідальністю бізнесу в Україні, запроваджувати ефективні антикорупційні заходи.

Список використаних джерел

1. Ворона О. В. Соціальна відповідальність як сучасна концепція бізнесу / О. Ворона // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 410–417
2. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf.